

Στις «αόρατες» πληγές της κοινότητας φυτρώνουν εισαγγελικές παραπομπές, στους διαδρόμους της δικαιοσύνης ανθίζουν ψυχιατρικές διαγνώσεις

Χριστάτου Φλώρα Τερψιχώρη¹, Δημακοπούλου Χαρά¹, Καρκανίδα Γεωργία²,
Ηλιάδου Αγγελική³, Βουτυράκος Παναγιώτης³

Μονάδα Παιδιών & Εφήβων Πειραιά – Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών
(Ε.Κε.Ψ.Υ.Ε.)

Ειδικευόμενη Ψυχίατρος Παιδιών και Εφήβων¹, Ψυχολόγος², Ψυχίατρος Παιδιών και Εφήβων³

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Η αύξηση των εισαγγελικών παραπομπών σε παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες αποτελεί ένα αναδυόμενο κοινωνικό φαινόμενο που αντανακλά τη σύγχρονη πραγματικότητα των οικογενειών:
 - ✓ κοινωνική επισφάλεια
 - ✓ οικονομική κρίση
 - ✓ ψυχική επιβάρυνση γονέων
 - ✓ απουσία υποστηρικτικών δικτύων
- Οι ανήλικοι που εμπλέκονται με το δικαστικό σύστημα πολλές φορές μπορεί να μην παρουσιάζουν επαρκή συμπτώματα που να πληρούν τα κριτήρια για ψυχιατρική διαταραχή, ωστόσο εμφανίζουν ένα πλέγμα ψυχοκοινωνικών δυσκολιών που συχνά «μεταφράζεται» σε ανάγκη δικαστικής παρέμβασης.
- Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι η δικαστική εμπλοκή αποτελεί συχνά το τελευταίο καταφύγιο ενός κοινωνικού συστήματος που αδυνατεί να παρέχει έγκαιρη, συντονισμένη και προληπτική υποστήριξη.

ΣΚΟΠΟΣ

- Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην αποτύπωση και ανάλυση των περιστατικών που παραπέμπονται από το δικαστικό σύστημα σε ένα κοινοτικό παιδοψυχιατρικό πλαίσιο, με στόχο τη διερεύνηση και κατανόηση των κοινωνικών και οικογενειακών παραμέτρων που μπορεί να επηρεάσουν την ψυχική υγεία και αναπτυξιακή πορεία των παιδιών/εφήβων καθώς και την αντιμετώπιση των αναγκών και δυσκολιών τους.

ΜΕΘΟΔΟΣ

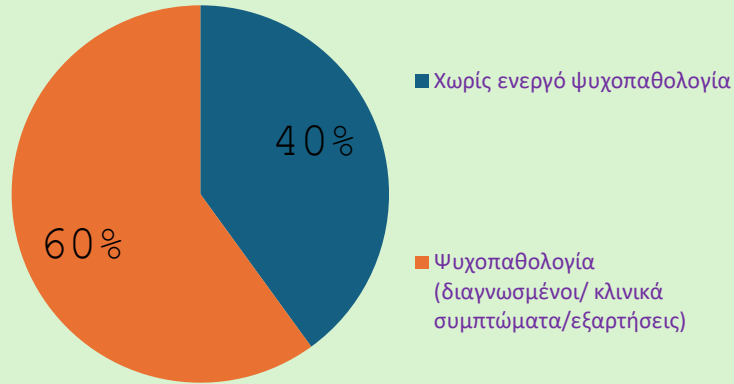
- Πραγματοποιήθηκε αναδρομική καταγραφή των εισαγγελικών παραπομπών στο Τμήμα Παιδιών & Εφήβων Πειραιά του Ε.Κε.Ψ.Υ.Ε. για διάστημα δύο ετών (Σεπτέμβριος 2023-Σεπτέμβριος 2025).

Συλλέχθηκαν δεδομένα για:

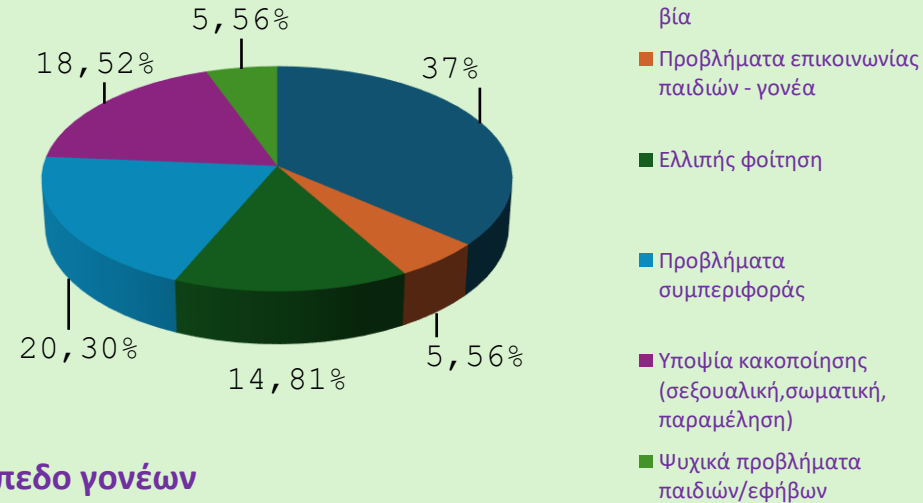
- ❖ Δημογραφικά στοιχεία
 - ❖ Λόγο εισαγγελικής παραπομπής
 - ❖ Οικογενειακή κατάσταση
 - ❖ Ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας
 - ❖ Ψυχοπαθολογία και χρήση ουσιών γονέων
 - ❖ Σχολική λειτουργικότητα
 - ❖ Κλινική εικόνα παιδιών και εφήβων
- Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω συστηματικής ανασκόπησης των κλινικών φακέλων της Υπηρεσίας. Όλα τα δεδομένα παρουσιάζονται σε συγκεντρωτική μορφή, χωρίς καμία δυνατότητα ταυτοποίησης των συμμετεχουσών και τηρώντας τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (GDPR).
 - Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται περιγραφικά με χρήση συχνοτήτων (N) και ποσοστών (%). Το δείγμα της παρούσας εργασίας αποτελείται από 54 περιστατικά παιδιών/εφήβων ηλικίας 3-16 ετών (Μέσος Όρος ηλικίας: 11,07 έτη) που είχαν εμπλοκή με το δικαστικό σύστημα (εισαγγελικές παραγγελίες, καθ' υπόδειξη, πραγματογνωμοσύνες).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (1)

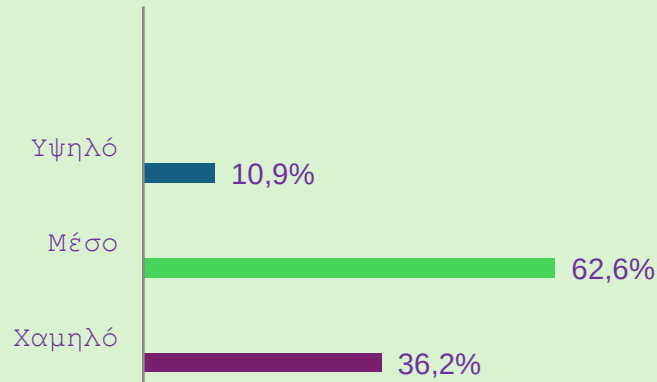
Ψυχοπαθολογία γονέων

Λόγος παραπομπής

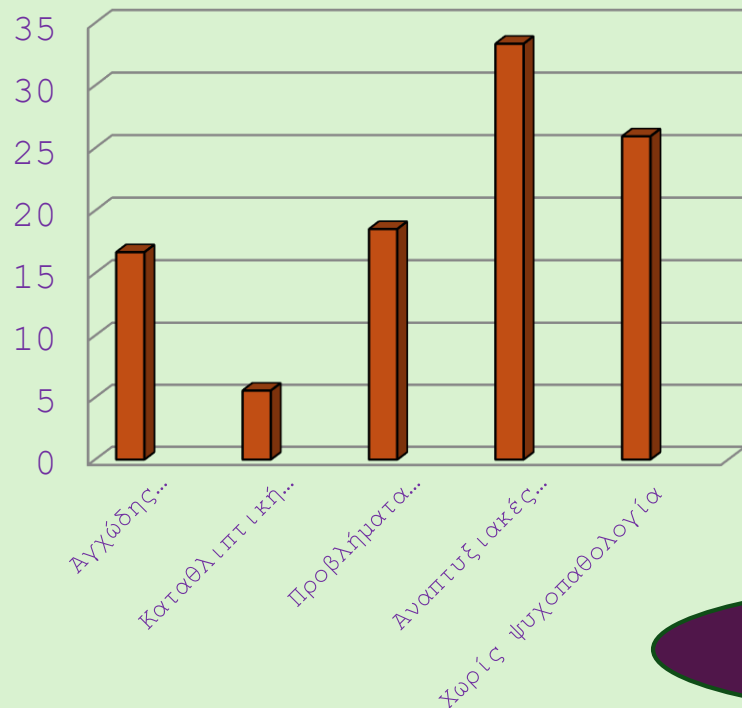

Μορφωτικό επίπεδο γονέων

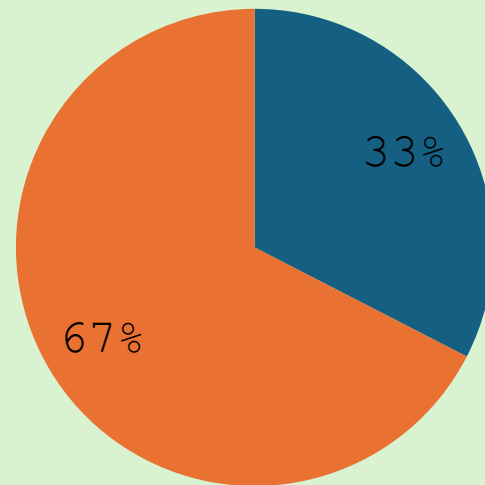
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (2)

Ψυχοπαθολογία παιδιών-εφήβων

Ψυχικές δυσκολίες παιδιών-εφήβων

■ Πρωτογενείς ■ Δευτερογενείς

Επαναφοίτηση: 18,5
2%

ΚΥΡΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

- Υψηλή συχνότητα ενδοοικογενειακής βίας και συγκρουσιακών διαζυγίων.
- Σχολική άρνηση και δυσκολίες στη συμπεριφορά (π.χ. παραβατικότητα, αντιδραστική συμπεριφορά, συγκρούσεις με γονείς), ιδιαίτερα σε εφήβους.
- Σημαντική πολυπαραγοντική επιβάρυνση, με συσσωρευτικούς παράγοντες κινδύνου.
- Η πλειοψηφία των περιπτώσεων αφορούσε οικογένειες σε συνθήκες κοινωνικής ευαλωτότητας όπως: χαμηλού εισοδήματος, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου γονέων (στο 36% των περιπτώσεων), γονέων με στοιχεία ψυχοπαθολογίας και περιορισμένης πρόσβασης σε δομές υποστήριξης.
- Υψηλή παρουσία δευτερογενών δυσκολιών που υποδεικνύουν συσχέτιση με παράγοντες κινδύνου (οικογενειακούς – κοινωνικούς) και όχι με πρωτογενή ψυχοπαθολογία παιδιού/εφήβου.
- Υπάρχει στο δείγμα ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών χωρίς εμφανή ψυχοπαθολογία (25,93%), γεγονός που ενισχύει την υπόθεση ότι η εισαγγελική παραπομπή συχνά αντικατοπτρίζει συστημικά προβλήματα και όχι ατομική διαταραχή.
- Από το δείγμα παρατηρείται υψηλό ποσοστό παιδιών/εφήβων με αναπτυξιακές δυσκολίες (33%), όπως ΔΑΦ, οριακή νοημοσύνη, ΔΕΠΥ, μαθησιακές δυσκολίες οι οποίες αποτελούν και την πλειοψηφία των περιπτώσεων. Οι αναπτυξιακές δυσκολίες φαίνεται να ενισχύονται από τις αντίξοες οικογενειακές και κοινωνικές συνθήκες.
- Επιπρόσθετα σε ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό εφήβων παρατηρείται ελλιπής φοίτηση ή επαναφοίτηση τάξεων στο Γυμνάσιο/Λύκειο (18,52%)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Από το δείγμα φαίνεται ότι οι εισαγγελικές παραπομπές αφορούν κυρίως παιδιά/εφήβους που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα οικογενειακής αστάθειας, ενδοοικογενειακής βίας, γονεϊκής ψυχοπαθολογίας και κοινωνικής ευαλωτότητας, στοιχεία που η διεθνής βιβλιογραφία αναγνωρίζει ως βασικούς παράγοντες κινδύνου για την εμφάνιση άγχους, μαθησιακών δυσκολιών, ελλιπούς φοίτησης, συναισθηματικής δυσφορίας και παραβατικής συμπεριφοράς.
- Ταυτόχρονα παρατηρείται ότι στα παιδιά/εφήβους που παρουσιάζουν πρωτογενείς ψυχικές και αναπτυξιακές δυσκολίες, η ένταση και η εκδήλωση των συμπτωμάτων φαίνεται να επηρεάζεται καθοριστικά από τις κοινωνικο-οικογενειακές συνθήκες. Επιπλέον, σε ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών/εφήβων τα συμπτώματά τους μπορούν να θεωρηθούν ως δευτερογενή στις αντίξοες κοινωνικο-οικογενειακές συνθήκες.
- Το παιδί /έφηβος συχνά αποτελεί το φορέα έκφρασης των συμπτωμάτων της οικογένειας αλλά και της δυσλειτουργίας-ανεπάρκειας των κοινωνικών θεσμών, καθιστώντας αναγκαία μια σφαιρική, συστημική προσέγγιση που να αντιμετωπίζει όχι μόνο τις ατομικές δυσκολίες, αλλά και τους οικογενειακούς και κοινωνικούς παράγοντες που τις τροφοδοτούν.
- Είναι αναγκαία μια πολυεπίπεδη στρατηγική πρόληψης που περιλαμβάνει πρωτογενείς (π.χ. παρουσία σχολικών ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, κέντρα οικογενειακής υποστήριξης στην κοινότητα κλπ.), δευτερογενείς (π.χ. στοχευμένη στήριξη ευάλωτων οικογενειών, προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά/εφήβους με δυσκολίες κλπ.) και τριτογενείς παρεμβάσεις (π.χ. ομάδες διαχείρισης συμπεριφοράς και ενίσχυσης δεξιοτήτων, προγράμματα επανένταξης μετά από δικαστική εμπλοκή κλπ.).
- Επίσης καθίσταται αναγκαία η ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των δικαστικών λειτουργών (δικαστές, εισαγγελείς), σε θέματα αναπτυξιακής πορείας και ψυχικής υγείας παιδιών/εφήβων, καθώς και η ανάπτυξη κατάλληλων δικτύων συνεργασίας μεταξύ του δικαστικού συστήματος, των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των κοινοτικών φορέων που ασχολούνται με τα παιδιά/εφήβους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Boonmann, C., Schmeck, K., & Witt, A.** (2024). Forensic child and adolescent psychiatry and psychology in Europe. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 18(1), 1–12.
- **Cambridge University Press.** (2024). *Community forensic psychiatry: Interagency collaboration and systems of care*.
- **Goldenson, J.** (2021). *Trauma-informed forensic mental health assessment*. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn>.
- **Keels, M.** (2024). Responding to the trauma endemic to the criminal legal system. *Annual Review of Criminology*, 7, 301–322.
- **Saunders, K. R. K., et al.** (2023). Trauma-informed approaches in acute mental health services: A scoping review. *BMC Psychiatry*, 23(1), 1-14.
- **Simjouw, A., de Vogel, V., & de Ruiter, C.** (2024). Trauma-informed care training in forensic mental health services: A scoping review. *International Journal of Forensic Mental Health*.